

A természet nagy tisztelője

Az illetékes minisztérium 1906-ban állapította meg a Sopron vármegyei település, Nagylózs végleges nevét. A község gazdag történelmi múlttal rendelkezik, a közelmúlt történelmének felidézése mégis azért érdekes, mert 1881-ben a báró Solymossy család megvásárolta a birtokot, és teljesen újjáépítette a Viczay kastélyt, s ezzel a faluban véget ért a Viczayak 600 éves vezető szerepe.

Nagylózson a Solymossy uradalom örökségeként nagy számban található ma is régi gazdasági épületek, ahol a jogelőd termelészövetkezet és a ma működő Növény Kft. is helyet kapott.

A kedvező természeti adottságok és gazdasági lehetőségek miatt a község életszínvonala korábban is jobb volt a környező falvakénál. A gazdák szőlő- és növénytermesztéssel, állattenyésztéssel egyaránt foglalkoztak. Jól működő homokbányát is fenn tartottak, amit ma legszívesebben csak a gyurgyalagok látogatnak. 1959-ben megalakult a helyi termelészövetkezet, amely 1969-ben egyesült a röjtökmuzsaji, ebergőci és sopronkövesdi tsz-ekkel – ekkor 3.000 ha-nál nagyobb területen gazdálkodtak –, majd a rendszerváltást követően, hasonlóan másokhoz, az ellehetetlenülés sorsára jutott. Ekkor alakult egyik jogutódként a Növény Kft., amelynek egyik ügyvezetője és szakmai irányítója **Hadarits Kálmán** agrármérnök és többszörös szakmérnök. Ügyvezető társával, Homor Antallal – aki csak két évvel idősebb, és szintén óvári gazdász – immár

31 éve dolgoznak együtt, és egy ideje már egyetértésben vezetik a mára 922 ha-ra zsugorodott, csak növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságot. Mindenben igyekeznek megtalálni a közös hangot, legyen az munkaszervezési, kapcsolattartási vagy éppen értékesítési probléma. Szükség is van a vezetők egyetértésére, hiszen a mai kiemeltlen közgazdasági milióban nem lehet szétforgácsolni az erőket, mert az a gazdasági eredmények rovására mehet.

Otthonról hozott szorgalommal

A Hadarits család a tsz-időszak előtt gazdálkodással teremtette elő az anyagiakat a megélhetéshez. A valamikori jobbágytelepből lett faluban, Agyagosszergényben éltek és gazdálkodtak a korábbi érában, teheneket,

Hadarits Kálmán

disznót gondoztak, aprójószágot tartottak, majd pedig a tsz-időszakban is voltak állatok a háznál, amennyit a lehetőségek megengedtek. Mindez természetesen felkeltette az idősebbik gyerek, Kálmán érdeklődését is. Mégis Sopronban, a neves Berzsényi gimnáziumban folytatta tanulmányait, talán a színvonalasabb tudás megszerzése érdekében. A természettudományos ismeretek mindig nagyon érdekelték, és már gyerekként nagy alázattal viseltetett a természet iránt. A

falusi életformához és a természethez való kötődés jegyében született meg a döntés, hogy az agrártudomány felé orientálódik. Így nyert felvételt Mosonmagyaróvárra, az agrártudományi egyetemre, de persze a tanulás közötti szünetekben várta otthon a munka, az erdő-mező növényei. Friss agrárdiplomával a zsebében azonnal Nagylózásra került, ahol a gyakornoki évet töltötte. Persze ez ugyanúgy temérdek munkával járt, majd szinte átmenet nélkül, észrevétlenül növénytermesztő agronómusként dolgozott tovább.

Eleinte a szövetkezet szántóföldi-kertészeti ágazatát bízták rá, ami teljes embert és komoly növényvédelmi ismereteket követelt meg. Közben a korabeli képzeletbeli ranglétrán sorba járta a beosztásokat, míg a '90-es évek elejére – a nagy változások kezdetéig – növénytermesztési főágazat-vezető lett. Az átalakulási folyamat 1995-ig tartott, amikor a Növény Kft.-t sikerült bejegyeztetniük. Azóta módszeresen gazdálkodnak, és küzdenek a kiszámíthatatlan elemekkel, az időjárás szeszélyeivel, az értékesítés váratlan fordulataival, a vadak változó, de általában jó étvágya ellen, és próbálnak eredményesen helytállni.

Növénytermesztés – számokban

A gazdaságban kiemelt szerep jut a vetőmag-előállításnak, amihez nagy segítséget jelent a jól felszerelt vetőmagüzemük működése. Az itt termelt növények palettáján az őszi búza, őszi árpa, őszi káposztarepce, tavaszi árpa, tavaszi búza és a mustár szerepel, míg az árunövények nagy részét az étkezési búza, takarmánykukorica, napraforgó és repce alkotja. Őszszességében tehát 307 ha búza, 121 ha tavaszi árpa,

(folytatás a 78. oldalon)

(folytatás a 76. oldalról)

14 ha tavaszi búza, 36 ha mustár, 146 ha kukorica, 103 ha napraforgó és 195 ha repce alkotja a vetésterületet. A termelés sajátossága, hogy a Növény Kft. a szántóföldi termelés időszerű munkáit vállalkozókkal – a korábbi növénytermesztési ágazat alkalmazottai-val, akik 1994-től egyéni vállalkozókká váltak – végezteti, akik számítanak a feladatra, és időben, jó minőségben képesek is elvégezni az aktuális munkákat saját gépeikkel. Jól bevált a bér-munka, működő kapcsolat ez, amire lehet alapozni.

A gazdaság részt vesz az integrált növénytermelési célprogramban (AKG), ami előírja a területek egy részének másodvetéssel, illetve zöldtrágyával történő hasznosítását, a területek fedését. Erre a célra a facélia látszik évek óta a legalkalmasabb növénynek, amelyet aztán a közel 3 hónapos vegetációs időszak végén leszántanak. A vezetők munkája a szakmai irányítás, aminek érdekében több éves hosszú távú terveket is kidolgoznak a zömében barna erdőtalajokra, amelyek átlagos Ak-értéke 27. A csapadékviszonyok persze időnként keresztbe húzzák a növénytermesztők számításait, mert az Alpok-aljához közeli fekvés ellenére is nagy az ingadozás az évek csapadékösszege között. Az elmúlt 30 évben 394 és 820 mm között váltakozott az éves csapadékmennyiség, és az eloszlás tekintetében is igen nagy különbségek fedezhetők fel. A 2003 óta működtetett AKG rendszer

Vadjárta táblák közt nehezen kelő repce

természetesen anyagi tekintetben számos előnnyel szolgált, ugyanakkor szigorú fegyelmet követelt meg az elmúlt öt évben a szakmai vezetéstől. A korlátozott szerhasználat, a monokultúra beszüntetése, a zöldtrágyázás alkalmazása nagy körültekintést igényel, és a vetésváltás alaposabb megszervezését és jobb munkaszervezést követel meg.

Természetesen a vetőmag-előállítás munkája is a nagyobb árbevétel és nyereség elérése reményében került előtérbe a Növény Kft.-nél. Különösen nagy gondoskodás előzi meg éppen ezért a vetésterületi elhelyezést, aminek során többszöri egyeztetésre is sor kerül a szomszéd gazdákkal. Gyakran ők is ugyanazt a fajtát kapják és vetik el egy-egy növényfajból, az öszszeférhetetlenség kivédése, illetve a termésérés sikere érdekében – mondja Hadarits Kálmán.

A termelés kockázatai

Nagylózs határa vadakban nagyon gazdag, ami a mezőgazdász számára maga a veszedelem. Az utóbbi időben azonban sikerült a vadásztársasággal megegyezni a mezőgazdasági területek szigorúbb védelméről. Ennek hozadéka, hogy a vadak által jobban kedvelt kultúrákat villanypásztorral védtek körül, ami távol tartja az állatokat, és mérsékeli a kártételt. Ezért is születnek általában közepes terméseredmények, hiszen a védelem azért soha nem tökéletes. A másik gond a június 26-27-i viharkár – ez a sopronkövesdi határrészen tombolt –, ami hatalmas jéggel együtt érkezett, és a repcében, búzában és kukoricában óriási kárt okozott a terület egy részén. A termés tizede jött be a betakarítás során búzából és repceből innen, míg a kukorica teljesen elvesztette a levélzetét. A kár miatt elmaradt termés ellenértékét a biztosító egészítette ki elfogadható mértékűre. A vihar során egyébként a fák is elvesztették levélzetüket, s így, szeptember közepén látszik a kétségbeesett törekvésük az asszimilációs felület pótlására.

Emellett létezik egy új keletű jelenség, amelynek sajnos a kft. is áldozata lett az utóbbi közel másfél évtizedben. Először 1999-ben történt meg, hogy egy Komárom megyei malom nem fizetett ki 1.000 tonna elszállított búzát, mintegy tizenötmillió Ft értékben, ami akkor igen nagy összeg volt. Ez alapjaiban megrázta a Növény Kft. gazdálkodását, és ezt a veszteséget sokáig nem tudták kiheverni, végül mégis sikerült rendezni a sorokat. Majd 2004 októberében jött a következő csapás,

Villanypásztor védi a napraforgót a vadaktól

(folytatás a 80. oldalon)

(folytatás a 78. oldalról)

amikor egy szélhámós kezébe jutott a napraforgó teljes termése, aki ezzel, illetve a termény ellenértékével eltűnt. Az okozott kár nem kevesebb, mint 32,5 millió Ft volt, ami a mai napig nem térült meg. Emellett még volt egy kisebb, 1,5 milliós repcemagkár is hasonló okok miatt, de összességében ez alapos lecke volt arra, hogy a jóhiszeműséget örökre el kell felejteni a terményértékesítési ügyleteknél. Csak a megbízható vevők és csakis garancia mellett vihetnek el árut – összegzi a tapasztalatokat Hadarits Kálmán.

Az oktatás és képzés híve

Hadarits Kálmán maga is növényvédelmi szakmérnök, ami önmagában is megfelelő alapot jelent a gazdálkodáshoz. Pontosan tudja, hogy mit miért permetez, tisztában van a hatásmechanizmusokkal, a szerek természetére gyakorolt hatásával. Ezt a tudást szeretné minél hatékonyabban átadni környezetének, de ez első kézből általában nehéz feladat. Ezért a növényvédőszer-előállító és -forgalmazó cégek, valamint a vetőmag-forgalmazók és mások bevonásával télre rendszeresen oktatást szervez a térségükben, ahova meghívják a termelőket. A cél a minél többre terjedő és színvonalasabb tájékoztatás, a szakmai tudás bővítése. Szinte minden héten vannak előadások, amelyeken tízegynéhány község termelői, szövetkezeti alkalmazottai vesznek részt. Nem mentes ez a törekvés Hadarits Kálmán környezettudatos

Méhészkedés közben...

szemléletétől, amelyet nem hangsúlyoz túlságosan – és amely leginkább tettekben nyilvánul meg –, de mindez közismert vele kapcsolatban. Ha ezeket a fórumokat messzebbre szerveznék, oda nem mennének el az emberek, ha viszont a tudás házhoz megy, és csak pár kilométert kell megtenni a munka szempontjából „ingerszegény” időszakban érte, akkor szívesen látogatják a rendezvényeket.

A Növény Kft. emellett felvállalja a fajtabemutatókat, amelyet nagyrészt szintén Hadarits Kálmán szervez, kollégáival együtt. Közel 60 új kukoricahibrid, mintegy 50 napraforgóhibrid, 60 feletti számú repce fajta/hibrid, 40-50 búzafajta szerepel évente a bemutatótereken. A fajtabemutatókon pedig minden érdeklődő – és évről évre egyre többen – abszolút hiteles képet kap a Sopron-közeli termőhelyen szereplő fajtákról, ami megkönnyíti számukra a választást. Ter-

mészetesen a növényvédőszer-használat tekintetében is vannak kísérleteik, amelyeket legalább ilyen érdeklődés övez, főként a repcetermesztők részéről, hiszen a bolha és a repcedarázs már támadhat, bár a jól csávázott vetőmag azért komoly védelmet nyújt. Nagyobb gondot jelent errefelé az egyenetlen kelés, ami a több hullámban jelentkező bolhakártétellel is együtt járhat.

Hobbija a méhészet

Egy jégverés után bizony gyakran visszatér a helyszínre, hogy meggyőződjön a természet csodálatos küzdelméről, ami a növényregenerálódás érdekében zajlik. Ez egyfajta kontaktusteremtés az élővilággal, ami Hadarits Kálmán számára mindig is fontos volt. Csodálja a növényeket, amelyek akár 25-30 atm. erővel szívják fel maguk számára az éltető vizet, vagy ahogyan igyekeznek a tápanyagszerzéssel életben maradni a tenyészidőszak alatt. Csodálatos világ ez, és szerencsésnek vallja magát, hogy ezt a hivatást választotta. Amikor már nagyon fáradt, egy nehéz nap után, akkor a nagylőzsi határban kilátogat a méheikhez, megnézi, minden rendben van-e a méhcsaládok körül, amelyek szintén szorgalmasan hordanak napközben, amikor ő dolgozik. Most is odamegyünk a kaptárakhoz, de Hadarits Kálmán nem tudja megállni, hogy legalább néhány percre ne öltözzön be, mert valami furcsa rablásra lett figyelmes. Nem is nagyon van szükség a felszerelésre – mondja –, mert legalább 300 csipésig immúnis már a méhek mérgére. Közben mesél a méhek szokásairól, amit egy méhésznek is észre kell venni. És észre is veszi, hogy a visszatérő méhek

A vetőmagüzem vezetőjével, Udvardi Csabával

a röppályájukkal milyen információt szolgáltatnak a többieknek a méhlegelőről. Ha nagy íveket írnak le a levegőben, akkor nagyon jó a méhlegelő, ha dugóhúzó formában érkeznek, akkor fennáll a méhmérgezés gyanúja, és így marasztalják a többieket. A méhek csodálatos kis állatok, viselkedésük és munkájuk az ember számára is példaeértékű lehet.

Hadarits Kálmán a méhészet és a növényvédelem kapcsolatáról készíttette szakmérnöki szakdolgozatát is, amelynél személyesen Benedek professzor vette szárnyai alá, a témával együtt. Azt elemezték, hogy a különböző mérvű mérgezések hatására a méhek összetett szemük látómezőinek mekkora hányadát veszítik el, és végül az anyagok erősségének hatására hogyan pusztulnak el. A méhészek számára most, a gyakorlatban ezért Hadarits Kálmán jelöli ki a helyet, a kultúrát – a termelők egyetértésével –, mielőtt a polgármesteri hivatalok kiadnák a területfoglalási engedélyt. Rend a lelke mindennek, és a méhészek is hálásak ezért a szakmai törődésért. S miközben járjuk a határt, olyan védett botanikai ritkaságokra hívja fel a fi-

gyelmet, mint a kis példányszámban itt élő egyik orchideafajta, amely egy 70 ha-os nádasban él, vagy a szártalan babakalács, ami szintén kuriózum.

Magánélet a természet közelében

Hadarits Kálmán Agyagosszerényben lakik, 89 éves édesapjával és szakmunkás öccsével. Édesanyjuk halála óta is kiválóan ellátják a családi porta teendőit, kellő figyelemmel vannak egymás iránt, és nagy egyetértésben, szeretetben élnek. A szakmáját kimondhatatlanul szereti, számos szakmérnöki képzésben, tanfolyamon, továbbképzésen vett részt, és minden tél az ismeretbővítés jegyében telik saját maga és a gazdatársak számára is. Szaktanácsadói képesítéssel is rendelkezik, amit ha hivatalosan nem is gyakorol, de bárkinek hajlandó e témában is önzetlenül segíteni. Hadarits Kálmánnal élvezet beszélgetni, nem csak azért, mert kifogyhatatlanul és kiváló érzékkel tud mesélni, hanem mert jellegzetes Sopron megyei akcentussal beszél. Végtelenül segítőkész és jóérzésű ember, akinek nagyon fontos,

hogy jó viszonyt ápoljon embertársaival. Független emberként is kiválóan eligazodik a világban, és a munka egészségesen kitölti a hétköznapijait. A tíz-tizenkét órás munkanap szinte természetes számára, és mindez úgy telik el, hogy az események, programok egymást érik. Tiszteli a falubeli magántermelőket, és ez viszont is igaz, s mindezt a kapcsolatot jól jellemzi, hogy a tejet is egy négytehenes magángazdától hordja haza rendszeresen. Sajnos a gazdaságtalan teheneltartás rövidesen véget vet ennek a kapcsolatnak is, mint ahogyan a klasszikus értelemben vett falusi életforma is feledésbe merül, a maga szépségével és nyugalomával. Hadarits Kálmán ennek ellenére tesz azért, hogy ez ne így legyen: szívesen vezet kisebb gyerekcsoportokat a faluban, megmutatja a régi építészeti értékeket, bemutatja a még fellelhető növényeket, állatokat a környékben, sőt a méheit is megmutatja nekik, kellő biztonság mellett, ha eljönnek. És jönnek, mert a hagyományra és derék ápolójára kíváncsiak mindannyian...

Nagy Zoltán